

स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समिति कार्यविधि, २०७५

नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति: २०७५/०८/१०

प्रमाणित मिति: २०७५/०८/१७

प्रस्तावना : नेपालको संविधानको धारा ३५ मा स्वास्थ्य सम्बन्धी हक : उपधारा (१) प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने हक हुनेछ र कसैलाई पनि आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित गरिने छैन । उपधारा (२) प्रत्येक व्यक्तिलाई आफ्नो स्वास्थ्य उपचारको सम्बन्धमा जानकारी पाउने हक हुनेछ । उपधारा (३) प्रत्येक नागरिकलाई स्वास्थ्य सेवामा समान पहुँचको हक हुनेछ । उपधारा (४) प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाईमा पहुँचको हक हुनेछ । नेपालको स्वास्थ्य नीति, २०७१ अनुसार मौलिक हकका रूपमा रहेको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सबै नागरिकहरूको सहज पहुँचमा पुग्ने गरी (Universal Health Coverage) प्रभावकारी रूपमा उपलब्ध गराउने एवं आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क रूपमा उपलब्ध गराउने, स्थानीय तहका स्वास्थ्य संस्थाहरू स्थानीय तहमा नै हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धमा नेपालको संविधानको अनुसूचि ८ र ९ मा स्थानीय तहमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरू स्थानीय तहमा नै हस्तान्तरण गर्ने सन्दर्भमा नेपाल सरकार(माननीय स्वास्थ्य मन्त्रीस्तर)को मिति २०७४।५।११ को ४ नं. को निर्णय अनुसार स्थानीय स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको हकमा स्थानीय तहले नै व्यवस्थापन गर्ने गरी हस्तान्तरण गर्ने निर्णय तथा आठविसकोट नगरपालिका अन्तर्गत संचालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई व्यवस्थित तथा जनअपेक्षा अनुरूप स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न स्थानीय तहमा नै स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधि बनाई गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सबै नागरिकहरूको सहज पहुँचमा पुऱ्याउन स्थानीय रूपमा स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समिति गठन गर्न बान्छनीय भएकोले नगर कार्यपालिकाबाट स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समिति कार्यविधि, २०७४ निर्माण गरिएको छ ।

भाग १

प्रारम्भिक

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस कार्यविधिको नाम “स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समिति कार्यविधि, २०७४” रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(क) “स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समिति” भन्नाले स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवाको कार्य योजना कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्थापनको लागि गठन गरिएको समिति हुनेछ ।

(ख) “स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले आठविसकोट नगरपालिका अन्तर्गत वडामा रहेको स्वास्थ्य चौकी, नगर स्वास्थ्य केन्द्र, गाउँघर क्लिनिक संस्थागत परिवार नियोजन क्लिनिकलाई मानिने छ ।

(ग) “संरक्षक” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको संरक्षकलाई बुझ्नुपर्छ ।

(घ) “अध्यक्ष” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षलाई बुझ्नुपर्छ ।

(ङ) “उपाध्यक्ष” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको उपाध्यक्षलाई बुझ्नुपर्छ ।

(च) “सदस्य सचिव” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको सदस्य सचिवलाई बुझ्नुपर्छ ।

(छ) “समिति सदस्य” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको सदस्यलाई बुझ्नुपर्छ ।

(ज) “कर्मचारी” भन्नाले स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने स्वास्थ्य सेवामा खटिने स्वास्थ्यकर्मीलाई बुझ्नुपर्छ ।

(भ) “महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका” भन्नाले बिना पारिश्रमिक स्थानीय रुपमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउन खटिएका महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई बुभन्नुपर्छ ।

भाग २

समितिको गठन

३. स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समिति : (१) स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको गठन देहाय बमोजिमको हुनेछ ।

(क) संरक्षक : नगरपालिकाको प्रमुख

(ख) अध्यक्ष : सम्बन्धित वडाको निर्वाचित वडा अध्यक्ष १ जना

(ग) उपाध्यक्ष : समितिको अध्यक्षले मनोनित गरेको व्यक्ति १ जना

(घ) सदस्य : स्वास्थ्य संस्था चौकी रहेको क्षेत्रको नजिकको विद्यालयको प्र.अ. १ जना

(ङ) सदस्य : स्थानिय व्यापार संघको प्रतिनिधि १ जना

(च) सदस्य : संरक्षकबाट मनोनित स्थानिय लब्ध प्रतिष्ठित महिला १ जना

(छ) सदस्य : संरक्षकबाट मनोनित सम्बन्धित वडा कार्यालयको कर्मचारी १ जना

(ज) सदस्य सचिव : सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको ईन्चार्ज १ जना

(झ) समितिको संख्या ७ जनाको हुनेछ ।

(२) आमन्त्रित गर्न सक्ने ब्यवस्था : स्वास्थ्य संस्थालाई कार्यक्रमको आवश्यकता अनुसार निर्वाचित जनप्रतिनिधि, समाजसेवी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, किशोरकिशारी, बाल संजाल, ज्येष्ठ नागरिक, तथा विज्ञहरुलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

(३) समितिको पदावधि : निर्वाचित जनप्रतिनिधिको कार्यकाल रहेसम्म यस संस्थाको पदाधिकारी तथा सदस्य को पदावधि कायमै रहने छ ।

(४) समितिको पदावधि समाप्त : नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहको ऐन नियम तथा विधान अनुरूप ऐन नियम शंसोधन भएमा पद रिक्त रहने छ । कुनै सदस्यले राजिनामा दिएमा, मृत्युभएमा वा अन्य गैर कानुनी रुपमा सजाए भोगी दण्डित भएमा उक्त पद स्वतः रिक्त रहने छ ।

भाग ३

ब्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

४. स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा ब्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार : स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा ब्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) ब्यवस्थापन समितिको बैठक : ब्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको निर्देशनमा समितिको सदस्य सचिवले महिनाको एक पटक समितिको बैठक बसाल्नु पर्नेछ । आवश्यकता भएमा जुनसुकै अवस्थामा पनि बैठक बस्न सक्नेछ ।

(ख) वडास्तरमा जनमुखि आधारभूत स्वास्थ्य योजना पुऱ्याउन वडा स्वास्थ्य योजना तयार पार्ने, योजना बनाउँदा भूगोल, अल्पसंख्यक, आदिवासी, ज्येष्ठ नागरिक, विपन्न वर्ग, अपांग, बालबालिका, किशोर किशोरी, महिला समूहलाई मध्यनजर राख्नु पर्नेछ ।

(ग) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक संरचना तथा मर्मत संभारको ब्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

(घ) स्वास्थ्य संस्थाबाट दिईने सेवामा सुविधा सम्पन्न गर्न फर्निचर, औषधि, उपकरण आदिको ब्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) स्वास्थ्य संस्थाबाट दिईने सेवाको लक्ष्य अनुसार प्रगति भए नभएको अनुगमन गर्नेछ ।

(च) लक्ष्य अनुसार प्रगति नभएमा समयमै समिक्षा गरी थप योजना तयार गरी कार्यक्रम गर्नेछ ।

(छ) व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको अध्यक्षतामा बैठक बस्नेछ ।

(ज) बैठकको निर्णय बहुमतको आधारमा हुनेछ ।

५. स्वास्थ्य संस्थाको बजेट : (१) स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नै बैंक खाता रहनेछ । बैंक खाता खोल्दा सरकारी स्वामित्वमा रहेको बैंकमा खाता खोल्ने छ ।

(२) स्वास्थ्य संस्थाको खाता संचालन सदस्य सचिव र समितिको अध्यक्षको नाममा संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

(३) संस्थाको आर्थिक कारोबार बैंक मार्फतबाट मात्र गरिने छ ।

(४) व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार मात्र आर्थिक कारोबार गर्नु पर्नेछ ।

(५) आर्थिक श्रोतको रूपमा वडा, नगरपालिका, अन्य दान दातव्य, प्रदेश सरकार तथा केन्द्र सरकार, संघ संस्थाबाट प्राप्त अनुदानलाई सम्भन्नु पर्नेछ ।

(६) सदस्य सचिवले आर्थिक आय-ब्ययको विवरण चुस्त दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।

(७) वर्षमा एक पटक आम भेला गराई सार्वजनिक लेखापरिक्षणका साथै आय-ब्यय सार्वजनिक गरी अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

(८) प्रत्येक वर्ष आन्तरिक लेखा परिक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(९) स्वास्थ्य संस्थाको कार्य प्रगति विवरण वडा समितिमा पेश गरी अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

६. जनशक्तिको व्यवस्थापन : (१) नेपाल सरकारको स्वीकृत दरबन्दी अनुसारको कर्मचारीबाट सेवाग्राहीलाई सेवा दिन कठिन भएमा वा सेवाग्राहीको चाप बढी भएमा जनशक्तिको व्यवस्थापन गरी परिचालन गर्नुपर्ने छ ।

(२) आवश्यकता अनुसार कर्मचारीको अस्थायी करार नियुक्ती गर्न सकिने छ ।

(३) कर्मचारी करारमा व्यवस्था गर्दा श्रोतको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(४) करारमा नियुक्त गरिएका कर्मचारीको कार्यसम्पादनको आधारमा म्याद थप गर्न सकिने छ । ५.५. करार कर्मचारीको कार्यसम्पादन सन्तोषजनक नरहेमा वा कार्यक्रम समाप्त भएमा त्यस्तो करार कर्मचारीलाई म्यादथप नगरी अवकाश गर्न सकिने छ ।

(५) संस्थामा कार्यरत कर्मचारिको भैपरि आउने विदा, पर्व विदा र ५ दिन घरविदा संस्थाका प्रमुखले स्विकृत गर्नु पर्नेछ । त्यस बाहेक अन्य विदाको हकमा संस्थाबाट सिफारिस गरि स्वीकृतको लागि नगरपालिकामा पठाउनु पर्नेछ । विदा लिदा वा दिदा दैनिक सेवामा बाधा नपर्ने गरि व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(६) संस्थामा कार्यरत कर्मचारीको कार्यसम्पादन तथा मूल्यांकन कार्य प्रगतिमा आधारित व्यवस्थापन प्रणाली (Performance Based Management System PBMS)मा गर्नु पर्नेछ ।

(७) PBMS प्रणालि अनुसार उच्च अंक प्राप्त गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कार तथा न्यून तथा मापदण्ड भन्दा कम अंक ल्याउने कर्मचारीलाई चेतावनी वा दण्डको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।

(८) संस्थामा कार्यरत कर्मचारिलाई प्रत्येक वर्ष श्रावण महिनाको पहिलो हप्तामा कार्य सम्पादन मूल्यांकन फाराम तथा श्रावण महिना भित्र सम्पति विवरण फाराम भर्न लगाउन व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(९) कर्मचारिको योग्यता, क्षमता, अनुभव र लगनशिलताको मूल्यांकन गरी स्तरोन्नतिको लागि पहल गर्न सक्नेछ ।

(१०) कर्मचारिको क्षमतामा अभिवृद्धि गर्न तालिम, अवलोकन, भ्रमण, अन्तरकृयाका साथै समिक्षाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(११) कर्मचारीको सेवा सुविधा निजामति सेवा ऐन नियमावली, स्वास्थ्य सेवा ऐन, स्थानीय तहको ऐन नियमावली अनुरूप गर्नु पर्नेछ ।

(१२) संस्थामा सेवा लिन आउने सेवाग्राहिलाई सरल, सुलभ, छिटो छरितो र समय सीमासम्म सेवा पुऱ्याउन व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । बेला बेलामा समितिबाट अनुगमनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

७. औषधि तथा उपकरण आपूर्ति : (१) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क रूपमा उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारको स्वास्थ्य नीति तथा मौलिक हकको रूपमा व्यवस्था भए बमोजिम स्वास्थ्य संस्थामा तोकिएको औषधि नियमित रूपमा सेवा प्रदान गर्न औषधिको आपूर्तिको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(२) स्वास्थ्य संस्थामा आउने बिरामिको संख्याको आधारमा तथा बिरामिको रोगको आधारमा औषधिको माग आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(३) म्याद नाघेका औषधिको सूचि तयार पारि बैठकमा धुलाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(४) औषधि नष्ट हुनबाट बचाउन तथा गुणस्तर कायम राख्न भेन्टिलेसनयुक्त कोठाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(५) औषधि आपूर्ति तथा वितरण प्रणालीलाई पारदर्शी तथा आर्थिक ऐन अनुसार संचालन गर्नु पर्नेछ । यसको लागि स्वास्थ्य संस्थाको एक जना कर्मचारीलाई स्टोर किपर तोक्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) अनुसार तोकिएको स्टोरकिपरले नियमित जिन्सी श्रेस्ता मिलाउनु पर्नेछ । दैनिक औषधिको खपतलाई मौजदात दैनिक अभिलेख राख्नु पर्नेछ । साथै चल अचल सम्पत्तिको विवरण जिन्सी रजिष्टर अनुसार दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।

(७) औषधिको माग गर्दा Pull system मा आधारित माग प्रणाली अपनाउनु पर्नेछ ।

(८) औषधिको माग आपूर्ति गर्दा समुदायमा हुन सक्ने माहामारी रोग नियन्त्रणलाई समेत ध्यान पुऱ्याउनु पर्नेछ ।

(९) म्याद नाघी धुलाएको औषधिलाई बातावरण प्रतिकूल नरहने गरि नष्ट गर्नु पर्नेछ ।

(१०) स्टोर किपरले खर्च भएर जाने र नजाने जिन्सी रजिष्टरको लगत राख्नु पर्नेछ ।

(११) स्टोर किपरले औषधि तथा जिन्सी सामानको रेकर्ड राखी व्यवस्थापन समिति समक्ष वार्षिक अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

८. प्रशासनिक व्यवस्थापन : (१) स्वास्थ्य संस्थाको दैनिक प्रशासनिक कामकाजको लागि व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । यसको लागि एक जना कर्मचारीलाई फोकल पर्सन तोक्नु पर्नेछ ।

(२) तोकिएको फोकल पर्सनले स्वास्थ्य संस्थाको प्रशासनिक अवस्था चुस्त राख्नु पर्नेछ ।

(३) कर्मचारीको हाजिरी रजिष्टर, ब्यक्तिगत फाईल तथा विदा अभिलेख रेकर्ड राख्नु पर्नेछ ।

(४) प्रत्येक महिनाको हाजिरी रेकर्ड आठविसकोट नगरपालिकामा पठाउनु पर्नेछ ।

(५) अफिसियल चिठिपत्र तथा कागजात फाईलिङ प्रणालीमा राख्नु पर्नेछ ।

(६) अफिसियल कागजातलाई सुरक्षित रूपमा राख्न विशेष सावधानी अपनाउनु पर्नेछ ।

(७) प्रशासनिक सुधारको लागि अनलाईन प्रणालीमा लग्नु पर्नेछ ।

९. समुदाय स्वास्थ्य कार्यक्रम : (१) स्वास्थ्य संस्थाको सेवा लिन वञ्चित सेवाग्राहीलाई घरदैलामै आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

(२) घरदैलामा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न स्वास्थ्य संस्थाबाट एक जना अ.हे.ब. र एक जना अ.न.मि. फिल्डमा खटाउनु पर्नेछ । आवश्यकता अनुसार जनशक्ति थप गर्न सकिनेछ ।

(३) उपदफा (२) अनुसार फिल्डमा खटिने स्वास्थ्यकर्मीले फिल्ड फर्मेट बनाई निर्धारित तालिका अनुसार फिल्डमा खटिई तोकिए बमोजिमको सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(४) फिल्ड फर्मेट तयार गरि व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षले प्रमाणित र स्वास्थ्यचौकी प्रमुखबाट सिफारिस गरी आठविसकोट नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) फिल्ड फर्मेट बनाउँदा अर्को व्यवस्था नभएसम्म साविककै स्वास्थ्य संस्थाबाट गरिने क्षेत्रलाई समेत समेटी फर्मेट बनाउनु पर्नेछ ।

(६) फिल्ड फर्मेटमा खोप क्लिनिक, गाउँघर क्लिनिक, ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य परिक्षण घरदैलो, P.N.C. VISIT, स्कूल स्वास्थ्य शिक्षा, आमा समूह बैठक, गाउँघर पूर्णसरसफाई चेतनामुलक स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम समेटिएको हुनुपर्ने छ ।

(७) फिल्ड फर्मेट कम्तिमा १६ दिनको बनाउनु पर्नेछ । फिल्डमा खटिने स्वास्थ्यकर्मीलाई यातायातको खर्चको ब्यवस्था गर्नुपर्ने छ । फिल्ड समाप्त भएपछि सोको प्रतिवेदन स्वास्थ्य संस्थामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(९) फिल्डमा खटिदा सार्वजनिक विदा समेत काम गर्दा सोको सट्टा विदा दिनु पर्नेछ ।

१०. ज्येष्ठ नागरिक घरदैलो स्वास्थ्य परिक्षण कार्यक्रम : (१) ज्येष्ठ नागरिकलाई राज्यबाट विशेष संरक्षण तथा सामाजिक सुरक्षाको हक हुनेछ भनि नेपालको संविधान धारा ४१ मा ज्येष्ठ नागरिकको हक सम्बन्धी ब्यवस्था गरेको साथै आठविसकोट नगरपालिकाले यस कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखेको अवस्था छ ।

(२) ज्येष्ठ नागरिक घरदैलो स्वास्थ्य परिक्षण कार्यक्रम आठविसकोट नगरपालिकाको नीति तथा योजनामा समेत सम्बोधन भएकोले यस कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकतामा समावेश गरिनु पर्नेछ ।

(३) बढामा रहेका ज्येष्ठ नागरिकलाई उपचारका लागि आवश्यक पर्ने रकम ज्येष्ठ नागरिक उपचार कोषको ब्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।

(४) बडाभिन्न रहेका ज्येष्ठ नागरिकको तथ्यांक लगत राख्नु पर्नेछ ।

(५) ज्येष्ठ नागरिकका लागि घरदैलो स्वास्थ्य परिक्षण तथा ८० वर्षदेखि माथिका ज्येष्ठ नागरिकहरुको स्वास्थ्य परिक्षण तथा उपचारको ब्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(६) ज्येष्ठ नागरिक उपचार तथा स्वास्थ्य परिक्षण फिल्डमा खटिने स्वास्थ्यकर्मीहरुबाट ब्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ र खटिने स्वास्थ्यकर्मीलाई यातायात तथा खाजाको ब्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(७) ज्येष्ठ नागरिकलाई आवश्यक पर्ने औषधि तथा उपकरणहरुको सूचि बनाई माग आपूर्तिको ब्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(८) ज्येष्ठ नागरिक परिवारमैत्री घर बनाउन विशेष वातावरण श्रृजना गराउन पहल गर्नु पर्नेछ ।

(९) ज्येष्ठ नागरिकलाई उपचार गरेको प्रतिवेदन स्वास्थ्य संस्थामा अनिवार्य बुझाउनु पर्नेछ ।

११. महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्यांकन : (१) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका कार्यक्रमलाई आमा तथा शिशु बालबालिकाको स्वास्थ्य हेरचाहको लागि अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्नुपर्ने छ ।

(२) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुको लगत राख्नु पर्नेछ ।

(३) ६० वर्ष उमेर पुगेका महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुलाई सम्मानजनक विदाई गर्न विशेष कार्यक्रम ल्याउनु पर्नेछ ।

(४) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुको उचित कार्यसम्पादन मूल्यांकन गर्नुपर्ने छ ।

(५) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको कार्यसम्पादनको आधारमा पुरस्कार तथा कार्यसम्पादन कमजोर वा सन्तोषजनक नभएका महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुलाई स्वेच्छिक विदाईको अवसर दिनुपर्ने छ ।

(६) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका कार्यक्रमलाई अर्धवार्षिक समीक्षा गर्नुपर्ने छ ।

(७) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका कार्यक्रमलाई वडा समितिमा समीक्षा गरि महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका कार्यक्रमलाई आमा तथा बालमैत्री बनाउनु पर्नेछ ।

(८) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका स्थायी रुपमा आफ्नै तोकिएको वडा टोलमा बसोबास गरि सेवा पुऱ्याउनु पर्ने छ अन्यथा त्यस्तो महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई सम्मानजनक विदाईको लागि पहल गरिने छ ।

(९) रिक्त रहेको महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको पदपूर्ति सम्बन्धमा सम्बन्धित आमा समूहको सिफारिशको आधारमा स्वास्थ्य ब्यवस्थापन समितिले नियुक्त गर्न सक्ने छ ।

१२. गाउँघर क्लिनिक व्यवस्थापन : (१) स्वास्थ्य संस्था भन्दा टाढा रहेका बस्तिहरूमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न गाउँघर क्लिनिक सेवाको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

(२) गाउँघर क्लिनिकबाट दिईने सेवाहरू गुणस्तरीय बनाउन भौतिक पूर्वाधार तथा फर्निचरको व्यवस्था गर्नुपर्ने छ ।

(३) गाउँघर क्लिनिक मासिक रूपमा एक पटक संचालन गर्नु पर्नेछ ।

तर आवश्यकता भएमा धेरै पटक पनि संचालन गर्न सकिनेछ ।

(४) गाउँघर क्लिनिकबाट दिईने सेवालाई प्रभावकारी बनाउन जनसहभागिता जुटाउनु पर्नेछ ।

१३. खोप क्लिनिक व्यवस्थापन : (१) खोप लगाउन पाउनु बालबालिकाहरूको नैसर्गिक अधिकार भएकोले स्वास्थ्य संस्था अन्तर्गत रहेका खोप केन्द्रहरूलाई सुरक्षित तथा गुणस्तरीय बनाउन भौतिक पूर्वाधार तथा फर्निचरको व्यवस्था गर्नुपर्ने छ ।

(२) खोपकेन्द्रको आफ्नै भवनबाट खोप सेवा प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

(३) खोपकेन्द्रमा नियमित भ्याक्सिन ढुवानीको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(४) खोपकेन्द्र सेवालाई प्रभावकारी बनाउन जनसहभागिता जुटाउनु पर्नेछ ।

१४. २४ घण्टे प्रसुति सेवा व्यवस्थापन : (१) २४ घण्टे प्रसुति सेवा लागु भएको स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आमा सुरक्षा कार्यक्रमलाई समुदायमै सुरक्षित प्रसुति सेवा प्रदान गर्न जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

(२) सुरक्षित प्रसुति सेवा प्रदान गर्न गुणस्तरिय भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्नुपर्ने छ ।

(३) आमा सुरक्षा कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउन अर्धवार्षिक समीक्षा गर्नुपर्ने छ ।

१५. स्वास्थ्य शिविर : (१) व्यवस्थापन समितिले वर्षमा एक पटक विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्नुपर्ने छ ।

(२) विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्न श्रोतको व्यवस्था गर्नुपर्ने छ ।

१६. महामारी रोग नियन्त्रण : (१) व्यवस्थापन समितिले आफ्नो क्षेत्रमा हुने भाडापखाला, दैवीप्रकोपबाट उत्पन्न हुने महामारी रोग नियन्त्रण गर्न व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

(२) व्यवस्थापन समितिले आफ्नो क्षेत्रमा हुने भाडापखाला, दैवीप्रकोपबाट उत्पन्न हुने महामारी रोग समयमै नियन्त्रण गर्नको लागि Rapid Response Team (RRT) गठन गर्नुपर्ने छ ।

१७. नसर्ने रोग नियन्त्रणको लागि एकिकृत चिकित्सा व्यवस्थापन : (१) वातावरण प्रदूषण, बहदो शहरीकरण, विलासितापूर्ण जीवनशैली, खानपानमा मिसावट आदि बाट मानिसको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असरपारी दिन प्रति दिन नसर्ने रोगहरू मुटु, मृगौला, कलेजो, आन्द्रा, मानसिक लगायतका अंगहरूमा नसर्ने रोगहरू भई जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा देखा परिरहेको अवस्था तथा एलोप्याथीक औषधिको साथै अन्य उपचार पद्धति आयुर्वेदिक, प्राकृतिक चिकित्सा, फिजियोथेरापी, योग शिविर, जस्ता पद्धति समावेश गर्दै जानुपर्ने छ ।

(२) तोकिएको स्वास्थ्य संस्थाहरूमा एलोप्याथीकसँगै आयुर्वेदिक चिकित्सा सेवा प्रदान गर्न व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

(३) बहदो वातावरण प्रदूषण तथा बहदो विलासी खानपानले गर्दा शरीरलाई असर पार्ने भएकाले आफ्नो स्वास्थ्यको आफै ख्याल राखौ भन्ने नारामा स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतनामुलक सामाग्री प्रचार प्रसार, वितरण, समीक्षाको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

भाग ४

स्वास्थ्य संस्थाको स्वामित्व

१८. स्थानीय तहका स्वास्थ्य संस्थाहरू स्थानीय तहमा नै हस्तान्तरण गर्ने : स्थानीय तहका स्वास्थ्य संस्थाहरू स्थानीय तहमा नै हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धमा नेपालको संविधानको अनुसूचि ८ र ९ मा एवम् स्थानीय तहमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरू स्थानीय तहमानै हस्तान्तरण गर्ने सन्दर्भमा नेपाल सरकार (माननीय स्वास्थ्य मन्त्रीस्तर)

को मिति २०७४।५।११ को २ नं. को निर्णय अनुसार स्वास्थ्य संस्थाको स्वामित्वमा रहेको जग्गा, जमिन, भवन, औषधि, उपकरण लगायत स्वास्थ्य संस्थाको चल अचल सम्पूर्ण सम्पत्ति स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गर्ने निर्णय भए अनुसार स्थानीय तहको स्वामित्वमा रहने छ।

भाग ५
साईनबोर्ड

१९. साईनबोर्ड : स्वास्थ्य संस्थाहरु स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भई सकेको अवस्थामा संस्थाको साईनबोर्ड तपशील बमोजिम हुनेछ।

आठविसकोट नगरपालिका रुकुम पश्चिम

आठविसकोट नगरपालिका

.....नं. वडा कार्यालय

.....स्वास्थ्य चौकी/नगर स्वास्थ्य केन्द्र/संस्थागत परिवार नियोजन क्लिनिक
रुकुम(पश्चिम), कर्णाली प्रदेश, नेपाल

२०. स्वास्थ्य संस्थाहरु स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भई सकेको अवस्थामा संस्थाको लेटर प्याड तपशील बमोजिम हुनेछ ।

आठविसकोट नगरपालिका

.....नं. वडा कार्यालय

.....स्वास्थ्य चौकी/नगर स्वास्थ्य केन्द्र/संस्थागत परिवार नियोजन क्लिनिक
रुकुम(पश्चिम), कर्णाली प्रदेश, नेपाल

२१. स्वास्थ्य संस्थाहरु स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भई सकेको अवस्थामा संस्थाको कार्यालय छाप तपशील बमोजिम हुनेछ ।

आठविसकोट नगरपालिका

.....नं. वडा कार्यालय

.....स्वास्थ्य चौकी/नगर स्वास्थ्य केन्द्र/संस्थागत परिवार नियोजन क्लिनिक
रुकुम(पश्चिम), कर्णाली प्रदेश, नेपाल

२२. स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा ब्यवस्थापन कार्यविधि समायानुकूल संशोधन गर्न सकिने छ ।

प्रमाणित गर्ने अधिकारीको:

दस्तखत:

नाम,थर: रामबहादुर के.सी.

पद: नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

कार्यालय: आठविसकोट नगरपालिकाको कार्यालय

मिति : २०७५/०८/१७ गते